

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

ӨМІР ЖӘНЕ ОНЫҢ МӘНІ

ЖАРИЯЛАНДЫ
04.12.2023СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/147574/

Мерхат РАФИХҰЛЫ

Өмірдің мәні не? «Өмірдің мәні туралы ойланбайтын адам бар ма?» деген сұраққа кімболса да: «Жоқ, өз өмірінің мәні туралы ойланбайтын, толғанбайтын, мағыналы өмір сүруге әрекет етуге тырыспайтын адам болмайды», — деп жауап беретін болар. Олай болса, біз де бір уақыт өз өміріміздің мәні туралы ойларымызды ортағасалып көрейікші.

Ұлы Абайдың жас ұрпаққа: «Атаның ұлы болма, адамның ұлы бол» деп өсиет қалдырғаны белгілі.

Әрине, бұл жерде өз атына лайық, ізгі, мейірімді, өзгелерді қадірлейтін, өз мүддесін қоғам мүддесімен ұштастыра алатын, өзі үшін де, өзгелер үшін де еңбек ете білетін, өз құқығын қорғап, өзгелердің құқығын сыйлайтын, өмірден кеткен соңартына жақсы сөзі мен ісін қалдыратын адам туралы әңгіме болып отырғаны анық.

Дегенмен бұдан туындап жататын сұрақтар да аз болмаса керек. Сонда қалай, кез келген адам бұл дүниеге келгеннен кейін бар өмірін артына жақсыз қалдыруға арнауға міндетті болғаны ғой? Адамдардың бәрі ұлы тұлғалар сияқты еңбек етіп, артына игілікті мұра қалдыра ала ма? Ондайғатырысу қатардағы адамдар үшін қиял, орындалмайтын арман емес пе?

«Менің өмірлік тұрғым басқа, — дейді біреулер, — өмір адамға екі рет келмейді. Сондықтан мынау көкаспан мен жарық күннің астында сайран салып қалу керек. Аузың барда асап қал. Ішіп — же. Киін. Сауық құр. Нәпсіңді қандыр. Ләззат ал». Қайсысы дұрыс?

Мұндай сұраққа сылдырата жауап бере салу қиынемес. Адам өмірінің мәніне қатысты мәселе — олар адамның өзінің жеке мәселесі. Мұндайда дайынрецепт беруден онды нәтиже шыға қояр ма екен? Дүние жүзінде қанша адам болса, сонша өмірлік ұстаным бар. Ал талқының, пікір алмасудың ешқашан артықшылығы болмайтыны анық.

Өткен ғасырларда өмір сүрген ғұламалар бұқаралық санадағы түсініктерге талдау жасай отырып, адамның болмысының абстрактілі және өзгермейтінін негізге ала отырып, адамның өмірінің мәні оның іс — әрекеттерінің негізгі мақсаты мен мұратынан тұрады

деген қағидаға денқойып келгені мәлім. Бұдан дүниені руханиқұралдармен өзгерту мүмкіндігі туралы ой туады. Көптеген философтар өмірдің мәнін жеке адамныңдүниетанымдық жүйесінің көрсеткіші, моральдықнормаларды бейнелейтін реттеуші ұғым ретіндеқабылдайды. Бұл жерде адам өмірінің мәнін белгілібір тұтынушылық стандарттар мен жеке бастыңқамтамасыз болуына жетумен байланыстырудың да негізсіз емес екендігін айта кету керек.

Өмірдің мәні туралы сауалдарға ғылыми тұрғыданнақты жауап қайтару мүмкіндігін теріскешығаратын теориялар да жоқ емес. Ондайтұжырымдар өмірдің мәні әр жеке адам үшінөзінше, қайталанбас өзгешелігінен туындаса керек. Егер дүние жүзінде 6 млрд тан астам адам бар десек, өмірдің мәні туралы сонша пікір бар.

Ал өмірдің мәні туралы философтар пікірлерініңжалпы адамзатқа ортақ, әлдеқалай бір жиынтықтұжырым болып шығып жатуының да өзіндік жөнібар. Адам өмірінің мәні оның әлеуметтікжағдайларымен айқындалады. Адам — белсендіәрекет иесі. Ол әлеуметтік дамуды жеделдетіпнемесе тежеп, оған тура ықпал ете алады. Тарихтың түрлі кезеңдерінде өзгеріп отыратын адамөмірінің мәнін, құндылығын айқындаушы — сол адамныңөзі. Және ол жеке адамнан, қоғамнан тыс ұғым емес, адамның мақсаттары мен қоғамды диалектикалық тұрғыданбіріктіретін ұғым.

«Бақыт» түсінігі. Өмірдің мәні туралы айтқанда, біз оралмай кете алмайтын бір ұғым бар. Ол — бақыт туралы ұғым. «Өмірдің мәні оны бақыттыетіп өткізуде» деген тұжырымның кез келгенадамға түсінікті әрі жылы естілетіні содан болсакерек.

Бақыт дегеніміз— өзі болмысының шарттары мен адамның кең ауқымды ішкі қанағаттанушылығынасәйкес келетін, өмірінің толыққандылығы мен маңыздылығын, өзінің адамдық мұратына жетукүйін көрсететін моральдық сана ұғымы. Бақытмұраттың сезімдік — эмоциялық формасы болыптабылады. Бақыт ұғымы белгілі бір нақтыобъективті жағдайды немесе адамның субъективтікүйін сипаттап қана қоймайды, сонымен бірге адамөмірінің қалай болуы керек екендігі, ол үшін неніңигілікті бола алатыны туралы түсініктерді де саралайды. Осыған байланысты бақыт ұғымынормативті — бағалық сипат алады. Бақыттыңмазмұны әр адамның өз өмірінің мұраты мен мағынасын қалай түсінуіне байланысты.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.